

LIFO (14/12/2022)

Συνέντευξη στην Αργυρώ Μποζώνη

Το παλιό εργοστάσιο της ΔΕΗ υποδέχεται μια νέα έκθεση σύγχρονης τέχνης

<https://www.lifo.gr/culture/eikastika/palio-ergostasio-tis-dei-ypodehetai-mia-nea-ekthesi-syghronis-tehnis?fbclid=IwAR0zR2EVFDDR802Fr6NRFwG4I9iwWVBjLQy1WJpCfPYjINfsOalqY8Q9I0w>

Ψηλά στην είσοδο του κεντρικού κτιρίου μάς υποδέχεται το έργο της Όλγας Μηλιαρέση-Φωκά. Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Το παλιό εργοστάσιο της ΔΕΗ υποδέχεται μια νέα έκθεση σύγχρονης τέχνης

Ο απόκοσμος γοητείας χώρος φιλοξενεί τα έργα 38 καλλιτεχνών στην έκθεση «This Current Between Us» που ενσωματώνει ιδανικά το υποβλητικό σκηνικό.

Εδώ και χρόνια οι επιβάτες του τρένου προς **Πειραιά** βλέπουν την πινακίδα με το λογότυπο της **ΔΕΗ** στο Φάληρο να στέκεται στην ίδια θέση απαράλλαχτη. Λίγοι σήμερα γνωρίζουν ότι αυτό το εργοστάσιο ήταν ο πρώτος ατμοηλεκτρικός σταθμός στην Ελλάδα.

Κάποιοι θυμόμαστε αμυδρά το εργοστάσιο από το 1995, όταν ο [Δημήτρης Παπαϊωάννου](#) παρουσίασε την καθηλωτική, θρυλική παράστασή του «**Ενός λεπτού σιγή**» σε μια περιοχή του εργοστασίου των είκοσι και πλέον στρεμμάτων στην οποία σήμερα δεν επιτρέπεται η πρόσβαση και η οποία έχει κηρυχθεί διατηρητέα.

Ωστόσο, το πώς είναι σήμερα το ανενεργό εδώ και σχεδόν μισό αιώνα εργοστάσιο της **ΔΕΗ** παρουσιάστηκε αποκλειστικά για τη **LIFO** σε ένα [λεπτομερές κείμενο του Μιχάλη Γελασάκη](#), ο οποίος μπήκε στο εργοστάσιο και έγραψε για την ιστορία και την «περιπέτεια» αυτού του ιστορικού τόπου, δείγματος της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής και συνδεδεμένου τόσο με την ιστορία της ανάπτυξης και της εξέλιξης της χώρας μας όσο και με την ιστορία του εργατικού και

συνδικαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα. Στο θέμα δημοσιεύθηκαν και ανέκδοτες εικόνες από το αρχείο της ΔΕΗ, ένα από τα πιο σημαντικά που υπάρχουν στη χώρα, το οποίο διατηρείται σε άριστη κατάσταση με μεγάλη προσοχή.

Οι περισσότεροι από τους καλλιτέχνες που εκθέτουν εδώ όχι μόνο ανέτρεξαν στα αρχεία, αλλά χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη για το έργο τους εργατικές φόρμες και σιδερένια στελέχη, σκραπ, απόβλητα της βιομηχανικής παραγωγής και της κατανάλωσης, τα οποία μετατρέπουν σε ανακυκλώσιμα υλικά, δίνοντάς τους μια δεύτερη ευκαιρία να υπάρξουν ως δομικά στοιχεία των εγκαταστάσεών τους.

Στο αρχείο αναφέρομαι γιατί περιέχει υλικό από το οποίο εμπνεύστηκαν και στο οποίο ανέτρεξαν πολλοί καλλιτέχνες από αυτούς που στήνουν τη δουλειά τους μέσα σε περιοχές του εργοστασίου και στον περιβάλλοντα χώρο.

Πρόκειται για τριάντα οκτώ καλλιτέχνες που παρουσιάζουν τα έργα τους –εκ των οποίων τα τριάντα είναι νέες παραγωγές– στην έκθεση **«This Current Between Us»** σε επιμέλεια του [Πάνου Γιαννικόπουλου](#) και της **Γεωργίας Λιάπη**. Η έκθεση πραγματοποιείται στο πλαίσιο του project **«Το άλλο σώμα»** που υπογράφει η **Ελένη Καλαρά**, σε συνεργασία με τη **Blow-Up (ΑΜΚΕ)**, την **Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ)** και τη **ΔΕΗ**, και με την υποστήριξη του υπουργείου **Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΠΟΑ)** και της **ΔΕΗ**.

Ο Πάνος Γιαννικόπουλος, η Ελένη Καλαρά και η Γεωργία Λιάπη. Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Ψηλά στην είσοδο του κεντρικού κτιρίου μάς υποδέχεται το έργο της **Όλγας Μηλιαρέση-Φωκά**, ένα τεράστιο **«Now»** με την ίδια γραμματοσειρά που χρησιμοποιήθηκε στην ταινία **«Apocalypse Now»**, με τα γράμματα τυλιγμένα σε χρυσό αλουμίνιο από κουβέρτες επιβίωσης. Στο έργο της οι έννοιες του κινδύνου και της φροντίδας συνδέονται με αυτές της απόλαυσης και της απώλειας.

Στο προαύλιο με περιμένουν οι επιμελητές της έκθεσης. Πριν νυχτώσει, κάνουμε έναν περίπατο στον χώρο. Η γοητεία των παλιών βιομηχανικών κτιρίων είναι ακαταμάχητη, δεν είναι τυχαία η έλξη που ασκούν σε καλλιτέχνες και επισκέπτες και το αποδεικνύει αυτό η ολοένα και συχνότερη χρήση τους. Κάθε φορά επιμελητές και καλλιτέχνες δέχονται την πρόκληση να ενσωματωθούν στον χώρο ή να ενσωματώσουν στοιχεία των βιομηχανικών ερειπίων στα έργα τους, ώστε ο φυσικός χώρος να μην αποτελεί μόνο ένα ενδιαφέρον σκηνικό αλλά να προκαλεί έναν διάλογο με πολιτικές, κοινωνικές και ιστορικές προεκτάσεις.

Οι περισσότεροι από τους καλλιτέχνες που εκθέτουν εδώ όχι μόνο ανέτρεξαν στα αρχεία, αλλά χρησιμοποιούν ως πρώτη ύλη για το έργο τους εργατικές φόρμες και σιδερένια στελέχη, σκραπ, απόβλητα της βιομηχανικής παραγωγής και της

κατανάλωσης, τα οποία μετατρέπουν σε ανακυκλώσιμα υλικά, δίνοντάς τους μια δεύτερη ευκαιρία να υπάρξουν ως δομικά στοιχεία των εγκαταστάσεών τους.

Ο χώρος που έγινε η παράσταση του Δημήτρη Παπαϊωάννου «Ενός λεπτού σιγή». Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Ο **Ζάφος Ξαγοράρης** στο έργο **«Factory Visits»** καταγράφει παραδείγματα της σχέσης μεταξύ της τέχνης και του εργοστασίου, την αισθητικοποίηση και τη μουσειακή επανακατοίκηση των εγκαταλελειμμένων χώρων βιομηχανικής παραγωγής και τη χρήση ενός μουσείου-εργοστασίου που παραμένει δυνητικός χώρος συνάντησης, παραγωγής και πολιτικής δράσης.

Στα παλιά κτίρια που ήταν αποθήκες υλικών υπάρχουν ακόμα βιβλιοθήκες με εκατοντάδες ντοσιέ και μερικά τμήματα απείραχτα, οι αίθουσες εκπαίδευσης των τεχνιτών και των μηχανικών, και μια αίθουσα στην οποία δεσπόζουν δυο πελώριοι, άριστα συντηρημένοι, στρεφόμενοι μετασχηματιστές, που θυμίζουν ότι η καρδιά των εγκαταστάσεων χτυπούσε σε αυτά τα μηχανήματα.

Οι χώροι **μαθημάτων και σεμιναρίων**, οι αίθουσες εκπαίδευσης, περιοχές που δεν άγγιξε ο χρόνος, αθέατες μέχρι χθες όψεις του εργοστασίου ζωντανεύουν μέσα από έναν διάλογο με καλλιτέχνες και μια ποικιλία έργων –ζωγραφική, γλυπτά, εικαστικές εγκαταστάσεις, βίντεο, ηχητικά έργα και περφόρμανς– που θα εκτεθούν και θα πραγματοποιηθούν εδώ από τις 16/12. Θα συνοδεύονται από ένα πρόγραμμα παράλληλων δράσεων οι οποίες θα εξετάζουν το εργοστάσιο ως κέντρο παραγωγής υλικών και ενέργειας αλλά και ως κοινωνικό μοντέλο, σύστημα οργάνωσης του χώρου, ως αρχιτεκτονική διαχείριση υφιστάμενων σχέσεων αλλά και ως γενεσιουργό δύναμη νέων.

Το έργο του Πέτρου Μώρη. Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Το **εργοστάσιο ενέργειας** είναι ταυτόχρονα και **εργοστάσιο επιθυμίας**, με τους καλλιτέχνες να εμπνέονται από το βασικό υλικό που έχει παραχθεί εδώ, το ηλεκτρικό ρεύμα, κυριολεκτικά και μεταφορικά, με τη ροή του να δημιουργεί και να παίζει με λέξεις και θέσεις: ηλεκτρικά φορτία, εντάσεις, έλξεις και απωθήσεις, συστατικά ζωτικά της τέχνης και της κατανάλωσής της, της πρόσληψης και της μεταμορφωτικής της δύναμης, και εν τέλει της κατανόησής της από τον σύγχρονο θεατή.

Η εργασία των καλλιτεχνών εδώ συνδέεται και με την ποιητική διάσταση του ατμού, που με τη χρήση του άλλαξε την εποχή μας, όταν ως κινητήρια δύναμη πρόσφερε δυνατότητες για ταχύτητα, ανάπτυξη, επέκταση των πόλεων αλλά και τη μεταμόρφωσή τους σε πεδία δυστοπίας.

Όταν οι καλλιτέχνες εμπνέονται από το παρελθόν των ανθρώπων που δούλεψαν εδώ μια ολόκληρη ζωή, παράγουν έργα που δεν συνδέονται μόνο με τη **νοσταλγία** αλλά και με τη θέση των ανθρώπων αυτών στην κοινωνία, την επικινδυνότητα της εργασίας, την οργάνωση κοινωνικών σχέσεων μεταξύ τους, τις ιεραρχίες και τις διεκδικήσεις τους. Οι άνθρωποι που δούλεψαν εδώ δεν ήταν φαντάσματα ενός νοσταλγικού παρελθόντος. Αν τα μηχανήματα ήταν η καρδιά, τα πρόσωπα ήταν οι πνεύμονες μιας ολόκληρης μεγαλειώδους αφήγησης.

Άποψη του χώρου. Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Έργο της Ελένης Μπαγάκη. Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Για παράδειγμα, η **Δέσποινα Βαξεβανίδη** στην εικαστική εγκατάσταση «High voltage» (2022) επεξεργάζεται και παρουσιάζει μια σειρά από στολές εργατών της ΔΕΗ. Δημιουργεί ένα πύργο στολών χωρίς σώματα, μόνο με τα εργατικά ρούχα, τα χρηστικά αντικείμενα της καθημερινότητας του εργοστασίου, να στέκονται ως γλυπτό, άχρονα.

Η **Ελένη Μπαγάκη** στο έργο της «**Work, work, work, not**» χρησιμοποιεί το αρχείο της ΔΕΗ για να δημιουργήσει μια σειρά κολάζ με φωτογραφίες από τα άλμπουμ των εταιρικών εκδρομών, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 1950-53 σε διάφορες περιοχές της Αττικής, με τους εργαζόμενους σε στιγμές «σχόλης». Το τοπίο της Αττικής, σήμερα πυκνοκατοικημένο, φαίνεται άγριο και παρθενικό.

Η **Όλγα Σουβερμέζογλου** στο έργο της «**Ανασυγκρότηση ενέργειας δημιουργεί ενέργειαν δι' ανασυγκρότησιν**» εστιάζει στον εξοπλισμό και στα εργαλεία των εργαζομένων (κράνη, γάντια, στολές και μπότες) ως προεκτάσεις του σώματός τους και δημιουργεί μια σειρά από σημαίες και σημάνσεις, ενώ η **Ελένη Χριστοδούλου** με το «**Protection Bag**» να αιωρείται στον κεντρικό χώρο του εργοστασίου περιτριγυρισμένο από μηχανές σε αχρηστία φέρνει στην επιφάνεια ζητήματα που αφορούν τη γυναικεία αναπαράσταση σε χώρους όπου κυριαρχεί το ανδρικό βλέμμα και η ηδονοβλεψία του.

Εγκατάσταση της Άννας Λάσκαρη. Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Οι καλλιτέχνες στρέφονται σε διαδικασίες συμπύκνωσης και διάχυσης, σε συστήματα δικτύων, υποστρώματα ενέργειας, μεταφοράς, επικοινωνίας, πληροφορίας, ροές πόρων, ψηφιακής διαχείρισης και κίνησης. Αναζητούν κρυφές, αόρατες και ανατρεπτικές υφές στα δίκτυα του καθημερινού μας περιβάλλοντος: την τεχνολογία, τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του εικονικού και του φυσικού χώρου, τις σωματικές συναντήσεις ανθρώπων και άλλων οντοτήτων, για να δημιουργήσουν μια νέα υποδομή περιπλάνησης.

Τα έργα της έκθεσης αποτελούν απόπειρες αναστοχασμού αναφορικά με το βιομηχανικό παρελθόν και με τους οικονομικούς συσχετισμούς του παρόντος. Αναπόδραστα, από την ηλεκτρική συνδεσιμότητα περνάμε σε ηλεκτρισμένες κοινωνικές και πολιτισμικές συνδέσεις.

«Είναι 38 καλλιτέχνες, ένας πολυφωνικός διάλογος, και υπάρχουν κάποιες μικροθεματικές, όπως η σχέση ανθρώπου, ζώου, μηχανής, που έρχονται σαν έμπνευση από το βιομηχανικό σκηνικό, ένα κομμάτι που έχει να κάνει με το εργασιακό πλαίσιο, ένα κομμάτι που έχει να κάνει με το γυναικείο σώμα σε ανδροκρατούμενους χώρους, το κομμάτι της ενέργειας ειδικά σε ένα πλαίσιο ενεργειακής κρίσης και των διαφορετικών μορφών ενέργειας, που δεν θα μπορούσαμε να μη μιλήσουμε γι' αυτό», λέει η Γεωργία Λιάπη.

Έργο της Δέσποινας Βαξεβανίδη Φωτο: Πηνελόπη Γερασίμου

Τη σχέση των μηχανών με την ευθραυστότητα, τη στέρεη κατασκευή και τη συνύπαρξή της με το εφήμερο επισημαίνει το «**Ηλιακό Σπίτι**» του **Νίκου Αλεξίου** που εντοπίζει το όριο της υλικότητας. Ο άδειος αρχιτεκτονικός σκελετός λειτουργεί σαν ένας μετέωρος, ποιητικός χώρος, μια δαντελωτή γεωμετρική κατασκευή από καλάμι, ένα ελάχιστο μιας ευγενούς συμμετρίας απέναντι στις επιβλητικές μηχανές.